

Narodit se jako žena

Před 25 lety napsala knihu *K hříchu i modlitbě*, od té doby se věnuje historii žen – významných i obyčejných. Cesta žen ke svobodě, rovnoprávnosti, možnosti rozhodovat sama o sobě byla dlouhá a všechny překážky dosud nezmizely a nové se objevují. Zatím poslední publikace historičky Mileny Lenderové z Univerzity Pardubice, odbornice zejména na dějiny 19. století, dějiny žen a jejich každodennosti, nese stručný název – *Česká žena*.

text **EVA BOBŮRKOVÁ**

Co znamenalo narodit se za středověku jako chlapec a jako dívka? — Zásadně byl vždy očekáván chlapec, protože byl dědicem majetku nebo alespoň jména. První chlapec byl velmi uctíváný, velmi vážený. Když se narodila holčička, mohlo to být zklamání, byl to takový celkem neužitečný tvor. Dívinka byla velmi brzo nekompromisně zapojena do práce v domácnosti, na poli nebo jako pomocná síla. Brzy ji ale bylo nutné hlídat, aby se někde s někým nezapomněla. A pak bylo potřeba ji nějak provdat. To bylo odstupňováno podle společenského postavení. U velkých šlechtických rodů vidíme, že první chlapec získává majetek. Druhému otec koupil pluk, měl určeno stát se vojákem. Třetího čekala církevní dráha. Princezny či šlechtičny se provdávaly tak, aby rodina získala větší moc. Dívčí dětství končilo brzo časným sňatkem nebo odchodem do kláštera. Když se narodilo více děvčat v méně privilegovaných vrstvách, tak se provdaly třeba první tři dcery, pro čtvrtou už na věno nezbylo, takže se z ní stala chudá tetička, stará panna, závislá na příbuzných, bratřích, sestřích. Takový horký brambor. Abych to shrnula: hluboko do 20. století nebylo pro rodinu žádnou výhrou, když se narodila dívka. Po staletí trvající despekt k ženskému novorozenci byl první fází despektu, který měla společnost k ženskému pohlaví obecně. Dívkám byla vždy věnována daleko menší péče než chlapcům. V jednom belgickém výzkumu se například ukázalo, že ve věku 12–16 let umíralo daleko víc holek na tuberkulózu. Autoři to vysvětlují

tím, že dítě ženského pohlaví bylo zdravotně zanedbanější, dostávalo horší stravu a podobně. No a když skočíme do současnosti, tak dodám, že ještě dnes se může novopečený otec od kamarádů, kolegů, příbuzných – dosadte si libovolně – dozvědět: „jé, tobě se narodila dcera, tak příště už to snad bude lepší!“ I jako vtip je to úplně hloupé, ale pořád se s tím setkáváme.

Za starých časů až donedávna bylo o osudech dívek rozhodnuto předem. V aristokratických rodinách rozhodovaly politické, mocenské, majetkové záměry rodu, ale ani mužů se nikdo neptal. Majetek rozhodoval i ve středních vrstvách; nikdo nechtěl dát dceru chudému a syna ženě bez věna. Jaké bylo rozdělení rolí? — Ještě v 19. a 20. století bylo manželství nebo partnerství vždy ekonomickou záležitostí. A rozdělení rolí a práv jasné: Muž zajišťuje rodinu, žena obstarává domov a děti. Proto byly pro ženy důležité jen dovednosti potřebné v intimním prostoru rodiny. Jiné znalosti, uplatnitelné i na trhu, měly služby, pradelny, bylinkářky, vinopalnice. Kde nebylo nic, žádný majetek, tam byla volba partnera nejsvobodnější. O středověku sice v tomto smyslu moc nevíme, neexistují prameny, ale třeba u podruhů, čeledínů, lidí, kteří pracovali a bydleli na nějakém velkostatku, tam si bral chudý chudou. Ale jakmile byl v rodině minimální majetek, byla samozřejmá snaha o něj nejen nepřijít, ale pokud možno ho zmnožit.

Kdy začala být kritériem ve výběru partnera láska? — S výjimkou středověké dvorské kultury, velmi dočasné, byla láska jako emoce považována za nemoc, za druh šílenství. V normálním životě neměla místo. Až teprve Rousseau přichází s přesvědčením, že emoce v rodině jsou důležité, nejen mezi partnery, ale i ve vztahu k dětem. A na konci 18. století přichází literatura romantismu. V českých zemích pomalu, se zpožděním. V době, kdy v evropské literatuře romantismus naplno vládne, u nás máme jen Karla Hynka Máchu, pak až autory kolem Julia Zeyera. Ale četlo se u nás Goethovo *Utrpení mladého Werthera*, pronikají k nám německé překlady Waltera Scotta. Pak se ve třicátých letech 19. století v Květech objevují příběhy na pokračování, povídky o lásce. Psalo se v nich i o sňatcích z lásky, ale praxi to pořád ještě moc nezasáhlo. Vzpomeňme na Boženu Němcovou, která se provdala za nemilovaného muže. Zase šlo hlavně o ekonomické zajištění, o to, aby ji někdo živil. Na druhou stranu Karolína Světlá, Sofie Podlipská či sestra Zdeňky Braunerové Anna se vdaly z lásky. Ale ta manželství nebyla nic moc. To je takový paradox. Paradox lásky. Někoho si bereme, protože ho milujeme, pak ho kvůli jiné lásce opouštíme, abychom zase žili v nudném manželství, které pak rozbijeme kvůli dalšímu citu. Když v manželství není nic kromě lásky, není tam partnerství, společné zájmy, tak to taky moc nefunguje.

Vy se v knize věnujete i rozvodovosti, která se týká samozřejmě až pozdějších dějin. A vznášíte jistou otázku. — V 19. století byl rozvod spíše výjimkou, i když možnou. Za první republiky rozvodů přibývalo. Po roce 1949 komunistická legislativa tento akt ještě zjednodušila. V polovině 20. století končilo rozvodem 10 % všech manželství, v roce 1975 se rozvodovost pohybovala již okolo 30 %. Historické maximum, necelých 66 % manželství končících rozvodem, bylo zaznamenáno v roce 2010. Rozváděly a rozvádějí se heterosexuální svazky, tedy ty, které mají představovat onu vzávanou „tradiční rodinu“. Proto jsem v knize vyslovila otázku, proč na té tradiční rodině tolik trváme. Kdo pořád volá po jejím obnovení? V mé těsné poválečné generaci manželství patřilo k životu, bylo hodnotou, metou. Myslím, že to už dneska neplatí. Když se svých studentek ptám, jak dál plánují život, tak odpovídají, „Až odpromuji, zkusím někde pracovat v zahraničí.“ Ono „budu mít rodinu“ tam není. Z rodiny se kdysi hůř odcházelo. Ale tradiční rodina se teď čím dál víc bortí. A jistě nejen já znám ze svého okolí nesezdané páry, které šťastně vychovávají už třetí dítě.

Podstatné pro to, aby ženy nebyly pořád jen druhořadým tvorem, bylo vzdělání. Už jste to načila, doma jim „k ničemu nebylo“. Kdy se to změnilo? — V novověku už to nebylo tak zlé jako ve středověku, kde se v podstatě

Snímek Archiv UPCE

Prof. PhDr. Milena Lenderová, CSc. (*1947)

Vystudovala historii a francouzštinu na Filozofické fakultě UK. Působí v Ústavu historických věd Fakulty filozofické Univerzity Pardubice. Ve svých odborných pracích se zabývá genderovou problematikou zejména 19. století a dějinami česko-francouzských kulturních vztahů stejného období. Je mj. autorkou knih *K hříchu i k modlitbě* (1999), *Zdenka Braunerová* (2000), *A ptáš se, knížko má...* *Ženské deníky 19. století* (2008), *Česká žena: Stručná historie* (2005). V roce 2007 jí Francie udělila Řád akademických palem.

dostávalo vzdělání jen šlechticům. V novověku byla řada měšťanek gramotných, vyznala se v řemesle nebo profesi svého manžela. Ale drtivá většina žen, často negramotných, se jen starala o domácnost, o děti. A pak přišla Marie Terezie v roce 1775 s převratným zákonem o všeobecné vzdělávací povinnosti pro chlapce i dívky. Patent zpočátku narázel na odpor i u rodičů synů, ale rodiče dcer už vůbec nechápali, na co škola. Na přelomu 18. a 19. století, kdy se školní docházky účastnilo již zhruba 70 % dětí, u kluků účast dosahovala 90 %, u dívek pořád jen 40 %.

Ještě mnoho vody uplynulo, než první dívky mohly vstoupit na gymnázium... — Mám jisté podezření, že se muži odjakživa vzdělaných žen báli. Vždyť na první dívčí gymnázium ženy čekaly až do roku 1890, kdy bylo otevřeno přes obrovský odpor nejen poslanců, ale i velké části české veřejnosti, první dívčí gymnázium Minerva. A hned se o minervistkách objevilo úsloví, kterým muži svůj postoj formulovali poměrně

přesně: „Ty holka z Minervy, nervi mi mé nervy!“ Muži prostě měli jasno: nechtějí žádnou učenou, chtějí ženu, která jim bude vytvářet domov. A proto také absolventky Minervy opouštěly gymnázium vzdělané, ale s vyhlídkami na osamělost – neprovádány se živily jako úřednice, vychovatelky, učitelky, případně pokračovaly v univerzitním vzdělání... Ženu, jejíž vzdělání překračovalo obecný průměr, většina mužů za manželku nechtěla. Až první světová válka přinesla změnu. Ale někteří pánové dodnes mají strach z žen chytřejších než oni.

Co teprve první vysokoškolačky... — První ženy přijala v roce 1897 česká Filozofická fakulta Karlo-Ferdinandovy univerzity. To se dřív nesmělo moc říkat, protože jsme vždy přece byli lepší, demokratičtější, pokrokovější než Němci. A ti slyšeli na vysokoškolské vzdělání žen dříve. Na české lékařské fakultě jako první absolvovala studium lékařství Anna Honzáková až v roce 1902. Takže také žádná sláva.

Vraťme se ještě k Marii Terezii. Uplatnily dívky v 18. století něco ze svého vzdělání? Nebo jim opravdu „k ničemu nebylo“? — Je vždycky dobré, když jsou lidé gramotní. Ale! Zatímco u chlapců se gramotnost i po škole dál rozvíjela, ať už šli na řemeslo, nebo se učili u kupce, i když pracovali na rodičovském statku, občas si něco přečíst museli. Kdežto u žen tehdy nastávala tzv. sekundární negramotnost. Vyšly ze školy a dalších dvacet třicet let nečetly a nepsaly, takže to zapomněly. Když jsme psali knížku o porodních bábách, tak jsme nacházeli smlouvy nebo úřední dokumenty z doby kolem roku 1870, kde se báby popisovaly třemi křížky. Sice když šly do učení na porodní bábu, musely prokázat, že jsou gramotné, ale pak to prostě už nepotřebovaly. Ale jinak gramotnost, ne ta úplně primární, vedla k velkému rozvoji čtenářství žen. A to bylo hrozně důležité. V průběhu 19. století je fenomen čtenářky stále častější. Číst knihy, i když od toho byly ženy zrazovány s tím, že je to zahálka, se stalo distinktivním znakem ženy, která je chytrá, šikovná a dokáže se orientovat. A podle literárního vědce Jiřího Trávnicka už na začátku 20. století převládaly čtenářky nad čtenáři. A k čemu jim to čtení bylo? Učily se přemýšlet, získávaly znalosti uplatnitelné v praxi – i z našeho pohledu hloupoučké spisky pro mladé hospodyňky vedly k rozšíření obzorů a odstraňování zakořeněných zvyků. A což teprve četba krásné literatury!

Kdy vůbec začala mužská část lidstva hlásat, že ženy jsou méněcenná

stvoření? — Stojí to v Bibli i v učení církevních otců. Eva pochází ze zakřiveného žebra Adamova a její charakter je křivý. Již středověké spisy vypočítávají špatné ženské vlastnosti, před kterými je potřeba mít se na pozoru. Například nespoutaná, nebezpečná ženská sexualita. To by mě zajímalo, co si pod tím ti autoři představovali, protože ženy byly ujařmené, unavené, vyčerpané. V urozeném prostředí, kde se dávaly děti kojné, byly intervaly mezi porody třeba pouhý rok. Jedna z dcer Marie Terezie, Marie Karolína, provdaná do Toskánska, porodila jedno dítě v lednu a druhé v listopadu, takže nespoutaná sexualita? Ženy před sexem spíš utíkaly. A muži za tou „bezuzdnou“ sexualitou chodili do nevěstinců, ve středověku i do lázní.

Když už jsme načaly otázku sexuality a rození, opět hodně poskočím v čase. Jedno z velkých osvobození žen nastalo, když mohla žena říci: „Staneš se otcem, jen když budu chtít a až budu chtít.“ — To je krásný citát mé oblíbené francouzské filozofky, historičky Elisabeth Baditerové, francouzské feministky. Doložila historicky, že teprve volný přístup k antikoncepci vedl k osvobození žen, protože už se nemusely bát permanentního těhotenství a mateřství a přestaly být v těchto záležitostech závislé na manželovi. Nitroděložní antikoncepce nebyla nikdy dvakrát oblíbená, výhrou byla antikoncepce hormonální. První se objevila v USA v roce 1960, do Evropy se rychle rozšířila. Roku 1964 se objevila i v socialistickém Československu. Byla jsem tehdy na vysoké škole a pamatuji si, že lékaři ji u nás předepisovaly pouze ženám, které již rodily, nejlépe dvakrát. Ty, které to nejvíc potřebovaly, pro něž těhotenství bylo opravdu nechtěné a ohrožující - sociálně, ekonomicky -, tedy například studentky, neměly nárok. A protože za socialistického plánování pořád něco nebylo, tak nebyla často ani ta hormonální antikoncepce. Krom toho ty první přípravky měly nežádoucí účinky a nebyly úplně spolehlivé. Dodnes si pamatuji vtíp, který se vyprávěl: narodí se miminko, má sevřenou pěstičku a chechtá se. Když mu rozevřou dlaň, má v ní Antigest.

S nechtěným těhotenstvím souvisí i potraty. Ve středověku i novověku, jak též píšete ve své knize, byl velmi přísně trestán. A vždy byly trestány hlavně ženy. — Potraty kriminalizovala každá společnost, předmoderní i moderní. Stavěly se proti nim právní dokumenty středověku a raného novověku, jejich „úspěšné“ provedení bylo po staletí trestáno smrtí. Od 19. století už se od drakonických trestů upouští, už je tam určitý respekt k okolnostem. Méně trestány byly svobodné matky i porodní báby, ty dostaly třeba dva roky distanc, u lékařů stále hrozila ztráta diplomu. U nás se potrat stal legální až

v roce 1957, nastolil to Sovětský svaz v celém sovětském bloku, s výjimkou Polska, které neposlechlo. Nelze při tom nepodotknout, že jsme v roce 2025 a v Polsku a USA, dokonce i v Německu a na Slovensku už se potraty zase zakazují, zase se popírá právo žen rozhodovat o vlastním těle. Samozřejmě to není lehký krok, týká se života, určitě nebylo dobře, když se v sekulárním Česku v roce 1990 rovnal počet porodů a počet potratů, ale interrupce musí být legální. Právě proto, aby se zamezilo ilegálním potratům, které jsou nebezpečné a sociálně nespravedlivé. Řešením je kvalitní a dostupná antikoncepce, nikoli zákaz interrupcí. V USA jsme ale svědci maskulinizace společnosti ve špatném slova smyslu. Říkám tomu mentalita texaského kovboje: žena je pro něj důležitá, má ji rád, ale chce, aby se věnovala jemu, jeho domovu, jeho dětem. Aby zase byla bytostí soukromého prostoru. Výkřiky proti interrupci pocházejí převážně z takového prostředí.

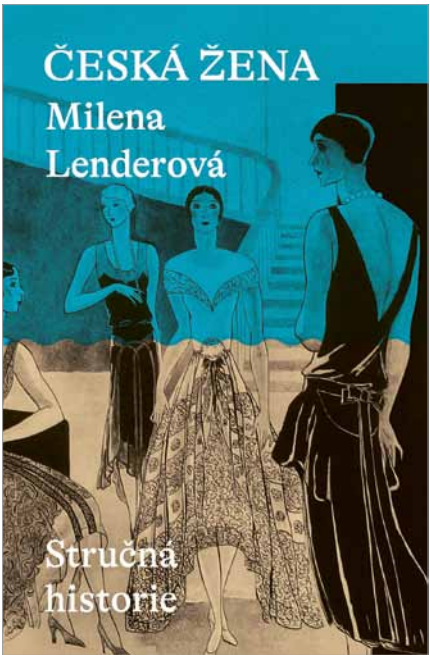
Mateřství, porody, to je další oblast, kterou se zabýváte. Dlouhá staletí ženy rodily doma a pak se přesunulo rození dětí do porodnic. V Československu se k tomu přidala kolektivní a nelaskavá výchova. Správné bylo nechovat, nehýčkat. — Tyto myšlenky velmi propagovala knížka Mírký Klímové Fügnerové *Naše dítě*, její nové vydání v padesátých letech, a později také velmi oblíbený český pediatr Josef Švejcár. Oni k tomu byli asi nějak tlačeni, aby prosazovali myšlenku, že kolektivní výchova v jeslích je daleko lepší než neodborná péče matky a lepší že je umělá strava než mateřské mléko. Ale pak se tyto tlaky už zase trochu zmírnily, protože se v polovině šedesátých let ukázalo, že celotýdenní jesle jsou zvěrstvo - a stát nakonec platil víc nemocenské matkám věčně nemocných dětí, než ty matky přinášely „našemu“ socialistickému hospodářství. Takže další vydání knihy *Naše dítě* ze sedmdesátých let už dbalo na psychologii dítěte, už propagovalo kojení, mateřskou dovolenou, dítě v péči matky. Ještě k porodnictví: na Západě se porody rovněž přesunuly do nemocnic, ale nešlo o povinnost.

Celé to souviselo s tím, že ženy se musely zapojit do práce. Mimochodem tehdy se konečně naplno ukázalo, že jsou stejně schopné jako muži. — Ano, řídily tramvaje, skládaly uhlí, vychovávaly děti, vystály všechny ty fronty. A protože dostaly povinnost pracovat, ale nikdo je nezavil povinnosti starat se o domácnost a o děti, tak ještě zvládaly druhou směnu v domácnosti. Ženy se ale dostaly do pracovního procesu už dříve, během první světové války. Muži šli na frontu, tak bylo najednou ženám dovoleno učit, dokonce stoupl počet studentek na lékařské fakultě. A první poválečné lékařky už i vstupovaly do manželství - na rozdíl

od těch prvních, ty si troufnout nemohly, protože by bývaly přišly o klientelu.

Takto pomalu si vydobývaly ženy právo na kariéru, možnost vydělat si vlastní peníze, být samostatné. — Jenže když přišla velká hospodářská krize nebo když sem po Mnichovu ze zabraných území přicházeli učitelé-muži, zase to postihlo hlavně ženy. Vdané učitelky byly předčasně penzionovány s tím, že učitelka neživí rodinu, takže musí uvolnit místo muži-živiteli. V dobách nouze byly primárně propouštěny ze zaměstnání ženy, byť kvalifikované. Ještě jeden zajímavý moment: Mezi válkami velice ubylo služebných, nezbytných členek bohatých i chudých domácností 19. věku. Třeba Božena Němcová, která měla velmi hluboko do kapsy, mívala služku, protože to patřilo ke statusu úřednické rodiny. Ještě před první světovou válkou služebných ubylo, mezi válkami stále docházely i do středně situovaných rodin alespoň posluhovačky. Dělat nějaké intelektuálně náročné zaměstnání proto nebylo pro ženu za první republiky tak stresující, traumatizující jako za komunistů.

Přece jen jeden typ žen již dávno prokázoval, byť nedobrovolně, své pracovní, obchodnické, manažerské schopnosti. Vdovy. — Vdovy byly po smrti manžela ohrožené, zejména ty chudé. Již středověká a raněnovověká legislativa je a osiřelé děti chránila. Na druhou stranu měšťanské vdovy mohly volně disponovat svým majetkem, stávaly se nezávislými osobnostmi, nikoli poslušnými hospodyněmi, jak doba vyžadovala, a vdané ženy respektovaly. Takže ano, byly vdovy, které se postavily

MILENA LENDEROVÁ: Česká žena. Stručná historie
Paseka, Praha 2025, 240 stran,
ISBN 978-80-7637-507-9

Snímek Buchscan, Martin van Meytens (1695—1770): Portrét Marie Terezie (1717–1780) jako maďarské královny, olej na plátně, 99×123 cm

PATENTY Marie Terezie představovaly milník v ženských dějinách.

do čela obchodu či živnosti svého zemřelého manžela. Dobrým příkladem může být třeba Eleonora Zeyerová, matka budoucího básníka Julia Zeyera, která se ve svých čtyřiceti letech postavila do čela dřevařského podniku, parní pily a tesařského závodu a vydržela jej vést 25 let.

Probíjet se „bez živitele rodiny“ musela i velká skupina vdov válečných... — Spouštěcím mechanismem toho, že ženy byly vpuštěny do pracovního procesu, mohla být prusko-rakouská válka roku 1866. Na bojišti zůstaly na obou stranách desetitisíce mrtvých, převážně mužů v produktivním věku. Tehdy se zrodila velká, demograficky nezanedbatelná skupina vdov a neméně velká skupina mladých žen, které tušily, že nenajdou partnera, že muži pro ně nebudou. Už předtím se ozývalo volání, že žena by měla mít nějaké zpeněžitelné dovednosti. Co uměla žena z dobré buržoazní rodiny? Vyšívat, hrát na piano, zvládala management domácnosti, celkem nic teoreticky nevěděla o výchově dětí, na to mívala vychovatelku a učitele. Toť vše. Ty z nižších vrstev uměly vařit, uklízet. Takže se začalo mluvit o tom,

že by měla existovat nějaká kvalifikačně podepřená zaměstnaní, ale žádné mužské záležitosti, takže třeba modistky, švadleny, účetní. V roce 1871 Karolína Světlá a Eliška Krásnohorská založily v Praze Ženský spolek český, který nabízel dívkám rozličné kurzy a možnost získat kvalifikaci. A to, co tam vyrobily, se prodávalo ve spolkové prodejně, takže dostaly nějaké drobné. Svobodné, nezaopatřené ženy se uplatňovaly jako vychovatelky, učitelky. V roce 1870 vzniká první střední škola pro dívky - státní učitelský ústav. Čili na konci století přibývá učitelek, úřednic na poště. Pak přichází Minerva, o té už byla řeč. Ale když ženy začaly usilovat o studium na medicíně, ozvaly se stereotypy o ženské křehkosti. U žen dělnic ovšem překážkou jejich uplatnění nebyla.

No a dopadlo to tak, že na vysokých školách dnes studentky početně převažují studenti. Ženy jsou v lepší zdravotní kondici, průměrným věkem dožití muže velmi předběhly... Které milníky v ženských dějinách vidíte jako nejdůležitější? — Patenty Marie Terezie, byť to byl běh na dlouhou trať. Zdravotní patent, který myslel i na ženu

matku. Nařízení, že porodní bába musí být kvalifikovaná. Školský patent. Marii Terezii považuji za nejgeniálnější panovnici ve stře-doevropském prostoru. Důležitá byla i o skoro sto let později Hasnerova reforma z roku 1869, která prodloužila školní vzdělání na osm let, vytvořila obecné školy, měšťanky a učitelské ústavy. Pak samozřejmě založení Minervy. Nepochybně ústava z roku 1920, která dala ženám volební právo a zrovnoprávnila obě po-hlaví. Zásadní byla osobnost T. G. Masaryka, který svou autoritou dokázal aspoň část tehdy československého národa přesvědčit o tom, že „žena budiž rovna muži, pouze rozdíl fyzický budiž uznáván“, což je další geniální myšlenka. Pak už mě nic nenapadá - až sametová revoluce. Pustila sem naplno západoevropský a anglosaský feminismus, najednou jsme se něco dozvěděly, nasály a mohly se rozhodnout, co je pro nás důležité, zajímavé, čím se chceme řídit a čím chceme být.

V jaké situaci se nacházíme ohledně rovnosti v Česku roku 2025? — Záleží na tom, s čím se srovnáváme. Pokud s dobou stře-dověku až 19. století, je to dobré. Ale pokud s okolím: Co se týče vzdělanosti žen, jsme na 14. místě v EU. Pokud jde o ženy ve vysokých funkcích, nejen politických, tak jsme podle Gender Equality Index 2024 na 25. místě. České politické prostředí je stále hulvátské a vtípů vycházejících z upocené hospodské maskulinity se ve veřejném prostoru pořád objevuje dost. Rovnost v oceňování ještě také nějak nefunguje. Je toho pořád dost, o co je třeba se snažit a co zlepšovat. Například domácí násilí, čísla jsou stále alarmující, přibližně každá třetí žena a každý čtrnáctý muž v Česku zažijí domácí násilí. Pravda, to je téma nové, nevíme, že by v historii soudní moc vůbec kdy řešila znásilnění manželky manželem. Soud nemohl potrestat manžela za znásilnění, naopak, manžel měl právo vyžadovat plnění manželských povinností.

Ještě poslední pohled do minulosti: Jak to bylo se znásilněním mimo manželství? — Bylo zločinem od vzniku civilizované společnosti. Jeho právní úpravu najdeme už v zemském právu, v Popravčí knize pánů z Rožmberka, nejstarší právní knize psané česky z první poloviny 14. století. Smilné násilí proti „poctivé vdově či panne“ bylo trestáno mečem, u mužů z dolních vrstev vpletením do kola. Stejně ztrestán byl i ten, kdo měl pohlavní styk s nezletilou. A tady vnímám velký paradox doby. Trestní zákon z roku 1950 už říká: „Kdo násilím nebo po-hrůzkou bezprostředního násilí donutí ženu k souloži... bude potrestán odnětím svobody na pět až deset let.“ Při přitěžujících okolnos-tech až dvacet let. Když je tedy v současnosti trestem za znásilnění začasté jen podmíneč-ný trest, je to absurdní a urážlivé. Tak tady je také ještě moc a moc co zlepšovat. ●